

OVER ZIN EN/OF ONZIN VAN STRAATNAAM-VERTALINGEN

Straatnamen zijn meestal oude, spontaan gegroeide plaats-aanduidingen waarvan de betekenis niet altijd meer duidelijk lijkt of de oorsprong zelfs niet meer met zekerheid te achterhalen valt.

Vooraf in oude steden als Gent kan dit wel eens opvallend voorkomen. Daarbij moet men er ook meermaals mede rekening houden dat de oorspronkelijke, de oude of echte benamingen in de loop der tijden gewijzigd, geëvolueerd, aangepast, gemoderniseerd, of zelfs gewoon verkeerd geïnterpreteerd, verkeerd begrepen of vertaald werden.

Het is vooral de verdienste van schepen Jozef Vermeulen geweest, aan een aantal Gentse straten hun authentieke benaming terug te schenken (1942).

Nadien heeft ook rijksarchivaris Maurits Gysseling met zijn studie “Gent’s vroegste geschiedenis in de spiegel van zijn plaatsnamen” (1954) een belangrijke bijdrage tot die kennis geleverd.

Wat de vertalingen betreft, stammen deze hoofdzakelijk uit de periode van het zgn. Frans Bewind (waaronder wij vanaf 1795 niet alleen bezet, maar ook aangehecht waren; wij waren Franse staatsburgers geworden, en de enige officiële taal was dan ook de taal van Molière; hier in Gent behoorden we tot het “Département de l’Escaut”. Anno 1799 werd afgekondigd dat “de namen van

de pleinen en openbare wegen die in het Vlaensch zijn, terstond op de naemborden in het Fransch zullen gesteld worden.”

Gezien godsdienst toen buiten de wet (afgeschaft of zelfs verboden) was, kwam men tot potsierlijke vertalingen, zoals bvb. rue du Pigeon voor Heilige Geest-sstraat.

Tot vóór W.O.II waren (tegen de nationale taalwetgeving in) de Gentse straatnamen tweetalig (daarentegen richtte zich de zgn. Grammens-aktie) waaraan vooral studenten deelnamen; de verdedigde stelling was: eentalig, of - voor de toeristen dan - viertalig.)

Een van de curieuze versies uit die tijd was wel bvb. rue du Paradis voor Donkersteeg (cfr. het doodlopende zijstraatje Paradijszak); normaliter had het eerder ruelle obscure moeten geweest zijn.

Helemààl verkeerd was natuurlijk rue du Jambon voor de Ham: “Ham” is een iets hoger gelegen stuk land dat boven een omliggende rivierkronkel uitstijgt; vgl. ook Kwaadham, Godshuishammeke, etc; hoe zouden ze trouwens Kapucijnenham hebben moeten vertalen?

Rue des Baguettes voor Bagattenstraat trok ook op niet veel; oorspronkelijk zou het Pargattenstraat geweest zijn; waarmee naar de toegang - via een hek werd verwezen.

Rue aux Draps voor Drapstraat klonk chic’er dan rue de la Boue (i.v.m. de naburige Poel).

Bij Ramen (waarop lakens gedroogd werden) dacht men blijkbaar aan “ram” en werd het rue du Bélier.

Omzetting van Berouw tot rue du Repentir hield geen steek gezien volgens de etymologen berouw op een strook aangespoelde grond zou wijzen.

Rue d’Angleterre voor Ingelandgat heeft weinig zin gezien de naam “toegang tot weiland” blijkt te betekenen. (In de Genste volksmond werd er ook een ander, nogal platte vertaling aan gegeven...)

Rue des Peignes voor Kammerstraat zag over het hoofd dat hiermee wel een onderdeel van het wol-bewerken wordt bedoeld.

Burgstraat werd rue de Bruges (i.p.v. rue du Bourg), Kouter, place d’Armes, Steendam rue St-Georges, Hooiaard marché au Foin (terwijl “aard” aanlegplaats betekent).

Minnemeers vertaalde men als Pré d’Amour (i.p.v. Pré aux Sirènes; minne is een watergeest, cfr. zeemeerminnen), Overpoortstraat als rue de la *Colline* (hoewel men dan omgekeerd ook van Heuvelstraat ging spreken).

Spotvogels noemden de Voldersstraat (rue des Foulons) ook wel eens Lange Zottenstraat (Fous longs).

Sommige plaatsnamen (zoals Einde Were, Krevelseeg, Kalandeberg, Holdaal, Meerhem, Waalse Krook, Veergrep, Bommelstraat, Groene Briel,

Stalhof of Griendeplein) lijken nogal moeilijk te vertalen, andere (zoals Gewad, Heirnis, Malem, Muide, Schreiboorn, Zieklien, Krijzeltand, Kasterbant of Jooremaaie) bijna helemaal niet.

Wie zou er trouwens aan denken het Parijse Montmartre of Trocadéro te gaan vertalen, het Londense Trafalgar Square, het Keulse Klingelputz, of het Amsterdamse Damrak?

Een oude straatnaam is meestal zo plaats-gebonden dat hij doorgaans bij poging tot vertaling zijn eigenlijke betekenis en zeker minstens zijn typisch lokale kleur verliest.

Hierbij denken wij dan wel onwillekeurig aan wat Pierre Valdelièvre in “Les vieilles rues de Lille” (1948) over “notre cité de l’Isle-en-Flandre” noemt “la véritable saveur et le parfum caractéristique du terroir natal”.

BRONNEN

- Maurits Gysseling: Gent’s vroegste geschiedenis in de spiegel van zijn plaatsnamen. Standaard-Uitgeverij, Antwerpen 1954.
- Karel Haerens: Oude straatnamen van Gent, Het Volk, Gent 1982.
- Alfons Van Werveke: De namen der straten onder het Fransch Bewind, Ghendtsche Tydinghen, maart-april 2005, blz. 134-135.

Alexander-Karel Evrard

VOOR U VERZAMELD UIT 31 600 EDITIES VAN DE “GAZETTE VAN GENT”.

DE VERPLAATSING VAN DE KRUIDTUIN. DEEL 2 (1898 - 1937)

23 januari 1898

De bijzondere commissie voor de kruidtuin heeft zich in het park verenigd en ter plaatse de gronden onderzocht waarop de instelling moet komen. Zij sloot zich in grondbeginsel aan bij het ontwerp van de heer schepen Bruneel.

Waarschijnlijk zal de grond welke thans door de hofbouwschool wordt gebruikt, ter beschikking van de stad worden gesteld. Zohaast de goedkeuringen van hogherhand ingekomen zijn, zal men de hand aan het werk slaan.